

Een andere kijk op het varkensbedrijf

Beheersen van dierstromen zal in de toekomst centraal staan

ir. J.A.M. Voermans,
Praktijkonderzoek Varkenshouderij

Het varkensproefbedrijf in Sterksel (NBr) heeft onlangs een energiezuinige vleesvarkensstal in gebruik genomen. Een milieu- en welzijnsvriendelijk concept voor de toekomst

De toekomstige ontwikkelingen in de agrarische sector lijken zich onder druk van de afnemer steeds meer te gaan concentreren op het controleerbaar maken van de productieketen. Wat zijn de consequenties hiervan voor het varkensbedrijf?

Varkensbedrijven hebben zich in de loop der jaren ontwikkeld. Vaak van een kleine tweede tak tot gespecialiseerde bedrijf. Regelmatig werd op een bedrijf de tak varkenshouderij uitgebreid met een stal en daarna nam het aantal dieren toe. In de toekomst zullen grote veranderingen optreden. De afnemer van varkensproducten zal steeds meer controleerbare eisen stellen. Dat wil zeggen dat de keten volledig transparant en controleerbaar moet zijn. Certificering van productiebedrijven is niet meer ver weg. Deze verandering betekent dat er op een andere manier naar de ontwikkeling van een varkensbedrijf gekeken zal worden. Dit artikel laat een aantal consequenties hiervan zien, waarvan het belangrijkste is dat langzaam veranderen van de bedrijfsomvang in de toekomst eigenlijk niet meer mogelijk is.

Waarom een andere kijk

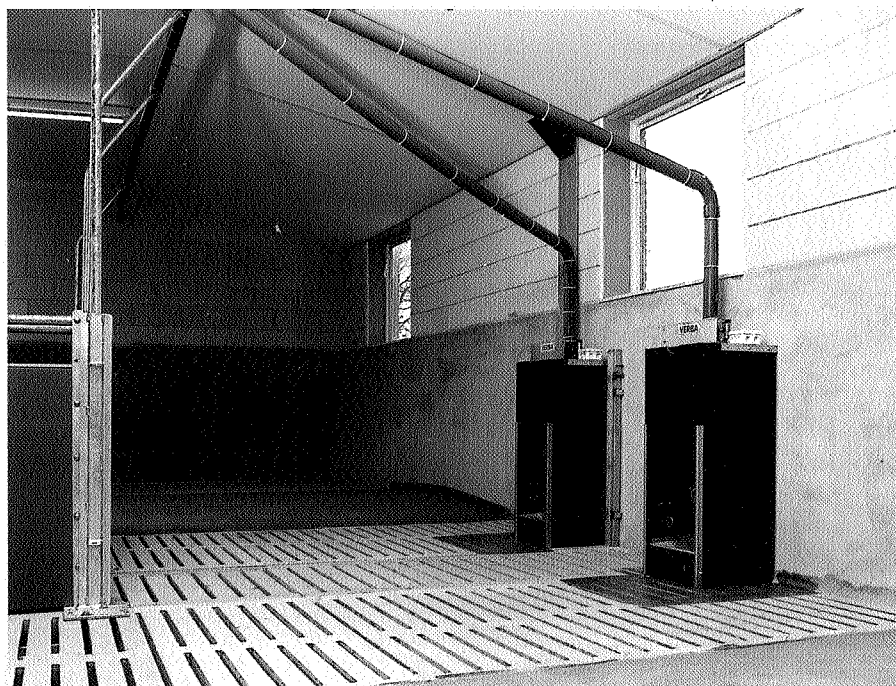
In de keten- en kwaliteitsgedachten zijn diergezondheid, productveiligheid en voorspelbaarheid van het aanbod van groot belang. Daarnaast bestaan er al wettelijke richtlijnen (Varkensbesluit) die aangeven wat de varkenshouder wel en niet mag doen met zijn dieren. Vooral het niet mogen mengen van dieren heeft een grote impact op de bedrijfsvoering en huisvesting.

De varkenshouder zal binnen zijn bedrijf de dierstromen goed moeten beheersen. Het beperkte aantal adressen waaraan dieren geleverd of waarvan dieren ontvangen mogen worden, vereist een continue dierstroom door het bedrijf. De varkenshouder zal bij het ontwerpen van een nieuw bedrijf rekening moeten houden met een 'varkensstroommodel'.

Voor een goede gezondheidsbewaking is, naast een hoog hygiëneniveau, het all-in/all-out principe de beste basis. Stallen worden duurder door een groter oppervlak per dier en beheersing van de stalmismissie. Bij een gegeven aantal varkensrechten dient gestreefd te worden naar een optimale hokbenutting in de stal.

Varkensstroommodel

Een varkensstroommodel laat het aantal varkens per afdeling zien en geeft aan hoe deze dieren door het bedrijf groeien van foetus tot slachtvarken. In dit voorbeeld

Energiezuinige vleesvarkensstal in Sterksel: Volgens de modelberekeningen bedraagt de energiebehoefte van de nieuwe stal ongeveer 30 procent van normaal

wordt gewerkt met een volledig gesloten bedrijf. Daarbij moet gerekend worden vanaf het einde van de productie: Hoeveel slachtvarkens wil ik wekelijks afleveren? Het antwoord hierop is bepalend voor de totale dierstroom en de bedrijfsomvang. Tot nu toe vertoont het aantal afgeleverde varkens per week grote schommelingen, omdat het aantal zeugen en niet de te leveren aantallen dieren de bedrijfsomvang bepaalt. Praktijkcijfers leren ons dat het aantal gespeende biggen op een bedrijf met 450 zeugen varieert tussen de 140 en 280 stuks per week. Duidelijk is dat hiermee geen all-in/all-out is toe te passen.

Aantal afdelingen

Wanneer het aantal te leveren slachtvarkens bekend is, en de daarbij behorende oppervlakte per dier, is in wezen de afdelingsgrootte vastgesteld. Stel dat een varkenshouder een leveringscontract sluit met een slachterij voor 140 vleesvarkens per week van gemiddeld 84 kg geslacht gewicht. Uit kostenoverweging kiest de varkenshouder voor afdelingen met 140 dierplaatsen in de meststal in plaats van twee afdelingen à 70 dieren. Daarna moet aan de hand van het groeitraject (bijv. 25 - 108 kg) en de gemiddelde groeisnelheid (780 g/dag) de lengte van de mestperiode worden vastgesteld in weken. In dit voorbeeld komt dit neer op zestien weken, daarbij rekening houdend met de tijd voor het schoonmaken van de afdeling na levering. Het aantal weken is tevens het aantal afdelingen dat nodig is op het bedrijf. In dit voorbeeld dienen er dus zestien afdelingen à 140 plaatsen te zijn. Op basis van het verwachte uitvalpercentage (stel 1,5%) weet de varkenshouder hoeveel biggen (142 stuks) hij wekelijks in de meststal moet opleggen. Deze biggen komen uit de opfokstal, waar ze zeven weken hebben gegroeid na het spenen. Daarom moeten er ook zeven biggenopfokafdelingen aanwezig zijn.

Aantal kraamhokken

Op basis van het uitvalcijfer tijdens de opfok (stel 3%) is bekend hoeveel biggen (146) er wekelijks gespeend moeten worden. De varkenshouder moet in zijn berekening uitgaan van een aantal te spenen biggen per kraamhok. Wanneer hij het aandurft om voor 10,4 gespeende big per kraamhok te gaan, dan zijn veertien kraamhokken per afdeling voldoende. Vindt de varkenshouder dit aantal te risicovol om later zijn leveringsverplichting na te komen, dan zal hij waarschijnlijk kiezen voor zestien kraamhokken. Het aantal benodigde biggen heeft hij dan

al met 9,1 big per kraamhok. Zo'n getal is weinig uitdagend. Op grond daarvan kan hij het aantal kraamhokken vaststellen dat wekelijks moet worden gespeend. Dit aantal bepaalt de grootte van de kraamafdeling, welke om de vijf weken weer opnieuw gebruikt kan worden. In principe zijn daardoor vijf kraamafdelingen voldoende.

Selectiebeleid

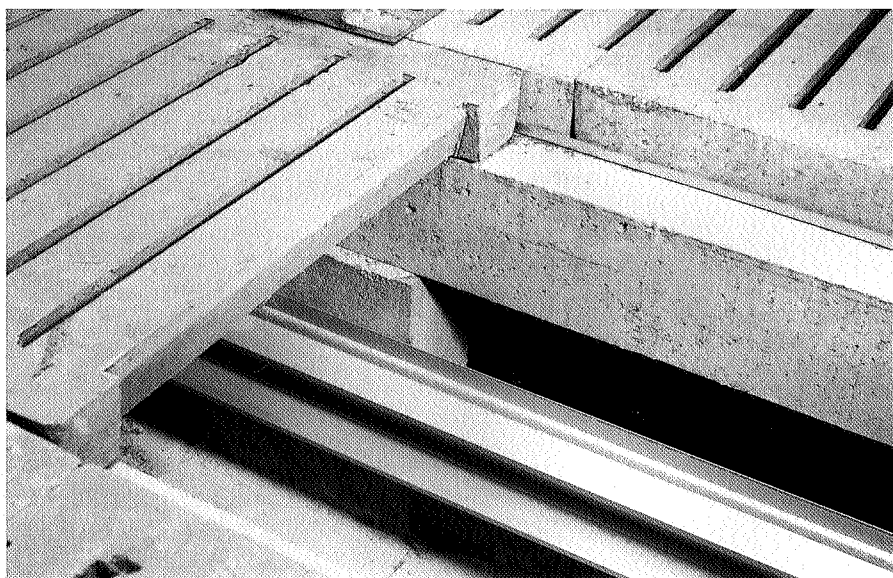
De echte moeilijkheid komt pas wanneer het afgifpercentage gedurende het jaar moet worden vastgesteld. Dit percentage bepaalt enerzijds de aankoop van jonge gelten en het selectiebeleid. In principe worden alleen zeugen na het spenen afgevoerd, die vanwege de fysieke conditie geen nieuwe cyclus mee kunnen. Per slot is een mindere zeug beter dan een leeg kraamhok, omdat dat later in de biggenopfok en meststal ook een leeg hok betekent. Selectie heeft later in de productiecyclus plaats, in het bijzonder na de drachtigheidstest. Terugkomers na drie weken kunnen ingepast worden in een andere groep. Onregelmatige terugkomers kunnen beter afgevoerd worden. De laatste selectie heeft plaats wanneer er meer zeugen moeten biggen dan dat er kraamhokken beschikbaar zijn. Dan kunnen pasgeboren biggen worden overgelegd en kan de mindere zeug worden afgevoerd. Met deze strategie worden de 10,4 biggen per kraamhok gemakkelijker bereikbaar. Op basis van de leveringsverplichting van 140 vleesvarkens per week blijkt het bedrijf daarvoor ongeveer 310 zeugen nodig te hebben. Dit aantal kan echter wisselen met de seizoenen, wanneer verschillen in bevruchtingsresultaten worden verwacht. De stal wordt dus ontworpen op de productiecapaciteit, uitgedrukt in vleesvarkens per week en niet in het aantal aanwezige zeugen.

Flexibiliteit

Het grote bezwaar van deze strakke productieplanning en bewaking is de flexibiliteit, in het bijzonder de groei naar grotere bedrijven. Bovenstaand voorbeeld laat zien dat een uitbreiding met bijvoorbeeld 25 zeugen het hele bedrijf overhoop haalt, met risico's voor vermindering van de bedrijfshygiëne en de noodzaak van het zoeken van creatieve oplossingen voor de niet te plaatsen dieren. De maximale flexibiliteit is in het voorbeeld te krijgen door de afdelingen te halveren, zodat bij een uitbreiding met 50% (70 slachtvarkens/week) gelijke afdelingen bijgebouwd kunnen worden. Het zal duidelijk zijn dat in een ketenproductie, die streng gecontroleerd moet kunnen worden, flexibiliteit beperkt zal blijven. Vriendelijk geproduceerd en veilig voedsel is de hoofdtaak van de productiekolom. Daar zal meer voor moeten wijken dan menig varkenshouder nu lief is.

Kansen

Deze systematische opzet van bedrijven biedt ook kansen. Standaardisatie komt dichterbij en op grond daarvan ook de prefabricage van stalelementen. Het verdient voorkeur om de breedte van stallen - zo mogelijk zelfs afdelingsmaten - te standaardiseren, zodat bij een toekomstige opschaling in de ruimten ook andere diergroepen gehuisvest kunnen worden zonder al te drastische verbouwingen. Die kansen moeten benut worden door het toeleverende bedrijfsleven. Het praktijkonderzoek Varkenshouderij kan daarbij een goede partner zijn.

Energiezuinige vleesvarkensstal in Sterksel: Een watercircuit onder de vloer zorgt voor koeling in de zomer en verwarming in de winter